

НОВИ САД - 1903 - Рођен је српски писац Бранимир Ћосић. Махом је писао о животу младих после Првог светског рата, проблемима њиховог унутрашњег живота и морала у међуратном Београду. Дела: романи "Покошено поље", "Врзино коло", "Два царства", приповетке "Приче о Бошковићу", "Египћанка и друге приче", есеји "Десет писаца - десет разговора", "Кроз књиге и књижевност".

Догодило се на данашњи дан. Данас је петак, 13. септембар, 256. дан 2019. До краја године има 109 дана.

1506 - Умро је италијански сликар и гравер Андреа Мантења, творац величанствених фресака у цркви ереmitа у Падови, срушеној у Другом светском рату, ка и у дворцу у Мантови. Сlike: "Парнас", "Распеће", "Свети Себастијан", "Обрезање", "Поклонство краљева".

1598 - Умро је шпански краљ Филип II, који је предводио земљу у ратовима против Турске од 1571. до 1578. и против Енглеске од 1588, окончаном шест година после његове смрти. После слома његове "Непобедиве армаде" 1588. у бици с енглеском морнарицом у каналу Ламанш, Шпанија никад више није постала светска сила првог реда, као што је то била до тада.

1788 - Њујорк је проглашен првом федералном престоницом САД.

1804 - Вођа Првог српског устанка Карађорђе упутио је прву устаничку делегацију у Русију, да би је заинтересовао за устанак и тражио помоћ у оружју за борбу против Турака. Прота Матеја Ненадовић, Петар Чардаклија и Јован Протић примљени су хладно на руском двору и речено им је да не очекују оружану помоћ. Било је то време опште европске кризе због Наполеонових ратова па је и Русија била врло опрезна.

1808 - У Београду је беседом Доситеја Обрадовића "О дужном почитанију к наукама" почела с радом Велика школа. Међу двадесетак ученика-студената били су и Алекса, син вође Првог српског устанка Карађорђа као и Вук Караџић. После пропасти Првог српског устанка 1813. њен рад је обустављен. Тај датум данас се узима као Дан Универзитета у Београду.

1819 - Рођена је немачка пијанисткиња Клара Шуман, један од највећих клавирских мајстора 19. века, која је концертну каријеру почела у деветој години. Широм Европе популарисала је дела Роберта Шумана, за којег се удала 1840, као и Лудвига ван Бетовена, Фредерика Шопена, Јоханеса Брамса, Феликса Менделсона.

1874 - Рођен је аустријско амерички композитор Арнолд Шенберг, оснивач и теоретичар модерног музичког експресионизма, професор музичких академија у Бечу, Берлину, Бостону и Лос Анђелесу. У раним композицијама био је следбеник романтизма, да би временом дошао до атоналности. Увео је дванаестотонски начин компоновања, невезан за усвојена хармонска правила. Написао је "Науку о хармонији" и недовршени "Приручник за контрапункт" и "Теорију композиције". Музичка дела: опера "Мојсије и Арон", симфонијска поема "Пелеас и Мелисандра", кантате "Гурелидер", "Преживели из Варшаве", мелодрама "Пиеррот лунаире", монодрама "Очекивања".

1882 - После устанка који је угрозио планове Лондона о коришћењу Суецког канала, Британци су поразили египатску војску код Тел ел Кебира у доњем Египту и наставили освајање те земље и суседног Судана. Египат је од тада само про форме био део Турске.

1894 - Рођен је енглески писац Џон Бојнтон Пристли, аутор дела која се одликују ведрином и хумором, али и друштвеном критиком. Дела: романи "Добри другови", "Енглеско путовање", "Поноћ у пустињи", "Анђеоско сокаче", драме "Опасна окука", "Дођоше до града", "Инспектор је дошао", "Чаша пива", есеји "Енглески комични ликови", "Енглески роман", "Енглески хумор", "Дикенс и његов свет", "Књижевност и западњак".

1922 - Рођена је перуанска певачица индијанско-шпанског порекла Има Сумак, јединственог распона гласа од четири октаве, од високог сопрана до дубоког алта. У њеном репертоару преовлађивале су обраде индијанских народних мелодија.

1922 - У Ел Азизији у Либији измерена је највиша температура у хладу - 58 степени Целзијуса.

1923 - У Шпанији је власт приграбио генерал Мигуел Примо де Ривера. Уз подршку краља Алфонса XIII завео је изразито десну диктатуру којом су привремено угушене револуционарне тенденције.

1924 - Рођен је француски композитор Морис Жар, добитник чак три Оскара за филмску музику: за "Лоренса од Арабије (1962), "Доктора Живага (1965) и "Пут за Индију" (1982). Сарађивао је са многим великим режисерима као што су Алфред Хичкок, Џон Хјустон, Лукино Висконти и Питер Вир. Аутор је музике за 150 филмова међу којима су и хитови "Година опасног живљења", "Гориле у Магли" и "Друштво мртвих песника".

1955 - Совјетски Савез и Западна Немачка успоставили су дипломатске односе.

1971 - У нападу америчке полиције и Националне гарде, којим је окончана петодневна побуна у њујоршком затвору Атика, погинуо је 31 затвореник и 11 затворских чувара.

1989 - Највеће икад одржане демонстрације против апартхејда у Јужној Африци, у Кејптауну, предводио је надбискуп Дезмонд Туту.

1991 - Совјетски Савез и САД су се споразумели да обуставе дотурање наоружања зараћеним странама у Авганистану.

1992 - Умро је амерички филмски глумац Ентони Перкинс, који се специјализовао за улоге сензитивних, сметених и нервозних личности. Филмови: "Психо", "Пријатељско убеђивање" (Оскар), "Процес", "Федра", "Волите ли Брамса?", "Квака 22", "Судија за вешање", "Убиство у Оријент експресу", "Црна рупа".

1993 - Израел и Палестинска ослободилачка организација потписали су у Вашингтону

мировни споразум.

1995 - Грчка и Бивша југословенска Република Македонија потписале су у Њујорку споразум о нормализацији односа, уз међусобно признање, при чему се влада у Скопљу обавезала да промени изглед државне заставе и запише у устав да нема територијалне претензије према јужном суседу.

2001 - Државни секретар САД Колин Пауел потврдио је, први пут, да је саудијски исламски терориста Осама бин Ладен осумњичен као организатор терористичких напада Ал Каиде, који су изведени два дана раније и у којима су у Њујорку и Вашингтону погинуле најмање 2.973 особе.

2011 - Умро је британски сликар и дизајнер Ричард Хамилтон, један од утемељивача поп арта. Хамилтон, често називан оцем тог покрета, прославио се током 50-их колажом "Шта је оно што данашњи дом чини тако другачијим, тако привлачнијим?". Неретко, наводе га као највећег британског уметника 20. века.

(Танјуг)